

Húsz éve halt meg **Havasy Gyula**, Gyuszi bácsi, a Bokor Község színes papi egyénisége, *A magyar katolikusok szenvedései 1944-1989 c., nagy jelentőségű dokumentumkötet összeállítója. Bár alábbi írásának sok állítása szentírástudományi szempontból ma már nem tartható, egy kivételesen szép liturgikus gyakorlatot kifejlesztő Bokor-pap vallomásaként mégis figyelemre méltó.*

Jézus liturgikus magatartása

János evangéliumában mondja Jézus (5,19): „A Fiú önmagától nem tehet semmit, csak azt teheti, amit az Atyánál lát.” Vonatkozik ez Jézus földi életének minden mozzanata, így liturgikus magatartására is.

Többszörös jajt kiáltott a farizeusok és írástudók külsőséges és képmutató magatartásaira (Mt 23,1-36; Mk 12,38-40; Lk 11,37-52; Lk 20,45), de ő maga mély őszinteséggel élte, és liturgikus magatartásában is teljes természetességgel mutatta meg a mennyei Atyához fűződő bensőséges viszonyát. Nála a szertartásos megnyilvánulások az Atyával való titokzatos kapcsolat nagy JELEI.

1. Részt vett az ószövetségi zsidó liturgián

Elzarándokolt

a jeruzsálemi ünnepekre

A názáreti család liturgikus életéről Lukács jegyzi fel az évről évre megtartott húsvéti zárandoklatokat. A tizenkét éves Jézus „fölment Jeruzsálembe az ünnepi szokás szerint” (Lk 2, 42).

János fel is sorakoztatja, hogy Jézus felzarándokolt a három nagy jeruzsálemi ünnepre: húsvétkor (Jn 14,45), az őszi sátoros ünnepre (Jn 7,10) és a templomszentelés ünnepe telen (Jn 10,22).

A sátoros ünnep nagy körmenetének élményében – amikor is a Siloe-forrásból hozott vizet ünnepélyesen kísérték fel a templom oltárához – Jézus „hangos szóval hirdette: Aki szomjazik, jöjjön hozzám és igyék!” Ezzel jelezte a Szentlélek kiárasztását (Jn 7,37).

A pálmás bevonulást húsvét előtt egy héttel Jézus a jövendölések iránti alázatos engedelmisséggel kívánta megrendeztetni (Jn 12,16). Sőt megváltói kereszthalálát és feltámadását is a zsidó húsvéhoz köthette (Mt 26,2). Az Újszövetség legnagyobb ünnepe így az Ószövet-

ség húsvéti ünnepére épül, hiszen nem azért jött, hogy megszüntesse a Törvényt, hanem hogy tökéletessé tegye (Mt 5,17).

Látogatta

a zsinagógai istentiszteleteket

„Bejárta egész Galileát, hirdette az igét a zsinagógákban” (Mk 1,39). Kafarnaumban szombatonként megjelent a zsinagógában, és tanított (1,21). Nagy eucharisztikus kinyilatkoztatását is a zsinagógai istentiszteleten hirdette ki Kafarnaumban (Jn 6).

Lukács szinte szemtanúi szemléletességgel írja le a názáreti zsinagógai tanítást: „Szokása szerint bement szombaton a zsinagógába, és olvasásra jelentkezett. Izaiás könyvét adták neki.” Olvasás után „összetekerte az írást, visszaadta a szolgának és leült. A zsinagógában minden szem rászegeződött. Akkor megszólalt: Ma beteljesedett az Írás...” (Lk 4,16-20).

Részt vett

ószövetségi szertartásokon

Elment a Jordán-folyóhoz, Keresztelő Jánoshoz: „Amikor a nép ment keresztelkedni, Jézus is megkeresztelkedett. Miközben imádkozott, megnyílt az ég...” (Lk 3,21-22).

A húsvéti báránycsatorát a szent városban rendeztette meg tanítványával (Lk 22,8). Mély meghatottsággal ül asztalhoz a tizenkettővel: „Vágyva vágytam ezt a húsvéti vacsorát enni veletek, mielőtt szenvedek. Mondom nektek, soha többé nem eszem ezt, amíg be nem teljesedik Isten országában” (Lk 22,15-16). A végén elmondták a hálaadó zsolnárt (Mt 26,30).

Jézus parancsolta is az ószövetségi istentiszteletet. A tíz leprástól megkívánta a templomi egészségügyi szervnél való jelentkezést (Lk 17,14). De a Máté által említett leprásnak részletesen is megparancsolja: „Mutasd meg magad a papnak, és ajánld fel az áldozatot, amit Mózes rendelt” (Mt 8,4)!

2. Liturgikus magatartását

nyilvánosan is megmutatta

„Akkor gyermekeket hoztak hozzá, hogy tegye rájuk kezét... Ölébe vette őket, és rájuk téve kezét, megáldotta őket” (Mk 10,13-16).

Csodái előtt

Atyjához fohászkodott

Márk írja le leghűbben a részleteket is. A süketnémát „félrehívta a tömegeből, ujját fülébe dugta, nyállal megérintette a nyelvét, azután feltékkintett az égre, fohászkodott, és így szólt: Effeta” (Mk 7,34). A csodás kenyérszaporításkor mindegyik evangelista kiemeli: Jézus „fogta az öt kenyeret és két halat, föltekintett az égre, és megáldotta azokat. Majd megtörte a kenyeret, és tanítványainak adta, hogy osszák szét” (Mk 6,41; Mt 15,36; Mk 8,6; Lk 9,16; Jn 6,11). Lázár nyitott sírjánál Jézus „égre emelte tekintetét, és így imádkozott: Atyám, hálát adok neked, hogy meghallgattál” (Jn 11,41).

Örömét-bánatát

nyíltan is megmutatta

„Abban az órában fölujjongott a Szentlélekben, és így szólt: Áldalak Téged, Atyám, mennynek és földnek Ura...” (Lk 10,21).

Utolsó vacsorai búcsúbeszéde után „Jézus égre emelte szemét, és így imádkozott: Atyám, eljött az óra. Dicsőítsd meg Fiadat” (Jn 17,1). A Getszemáni-kert éjében, legezisztenciálisabb imájakor „arcra borulva” (Mt 26,39), „földre borulva” (Mk 14,35), „térdre borulva” (Lk 22,42) könyörgött Atyjához.

A keresztfán Jézus „felkiáltott: „Atyám, bocsáss meg nekik, mert nem tudják, mit tesznek” (Lk 23,34)! – „Kilenc óra tájban hangosan felkiáltott: Éli, Éli, lamma szabaktani” (Mt 27,46). Így kezdődik a 21-ik zsolnárt, a panaszkodó keresztfeszített zsolnára. Végül „hangosan felkiáltott: Atyám, kezembe ajánlom lelkemet” (Lk 23,46).

Föltámadása után, első megjelenésekor, tanítványai körében „rájuk lehelt, és ezt mondta: Vegyétek a Szentlelket!” (Jn 20,22). Az emmauszi tanítványokkal „asztalhoz ültek, kenyeret vett kezébe, megáldotta, megtörte, és odanyújtotta nekik. Erre megnyílt a szemük, és felismerték őt” (Lk 24,30). Negyven nap múlva tanítványait „kivezette Betánia közelébe, és kezét fölemelve megáldotta őket. Áldás közben eltávozott tőlük, és fölment a mennybe” (Lk 24,51-52).

3. Alapított is

liturgikus gyakorlatot

Az „egymást szolgálás” nagy jelét, a *lábmosást* (Jn 13), illetve az Újszövetség két legnagyobb szentségét, egyrészt a *keresztséget*: „Menjetek, tegyetek tanítványommá minden népet, kereszteljétek meg őket az Atya, és Fiú és Szentlélek nevében” (Mt 28,19), másrészt az *eucharisziát*: A vacsora végén „kenyeret vett kezébe, hálát adott (Mt

26,26; Mk 14,22), megáldotta, megtörte, és ezekkel a szavakkal adta nekik: Ez az én testem, amelyet értetek adok. Ezt cselekedjétek emlékezetemre. Ugyanígy ... fogta a kelyhet, és így szólt: Ez a kehely az Újszövetség az én véremben, amelyet értetek ontok” (Lk 22,19-21).

Amint megígérte, az általa megszentelt liturgikus magatartásokban is mindennap velünk van a világ végéig (Mt 28,20).

Tudatformálás

Kritikával nem lehetséges, csak barátsággal

Amit jónak látok, szeretném másokkal is megismertetni, elfogadtatni. Ha ezt okosan teszem, ezzel formálom környezetem tudatát.

A másokra erőltetett nézet nem tudatformálás. Erőszakkal nem lehet megváltoztatni ember-társaim gondolkodását.

A kommunisták erőszakosan akarták eltörölni a hitet, az egyházat. Tiltottak, bebörtönöztek, kivégeztek. Ezzel nemhogy eltörölték volna a hitet, hanem lelki ébredési mozgalmak elindítói lettek.

A sztálini Oroszországban betiltották a Bibliát, az egyházak működését. Mégis nagy ébredési mozgalom indult el, mert a nagy írók műveit (Dosztojevszkij, Tolsztoj) nem tiltották be. Az értelmiség ezeket olvasta, és nagy lélekmegújulási hullám kezdődött körükben.

Magyarországon ugyanígy történt. A kommunista hatóságok az egyház teljes megsemmisítésére törekedtek, de rövid időn belül gomba módra szaporodtak a bázisközösségek, amelyek elkötelezett, érett hitű keresztényeket neveltek, akik átmentették az egyházat a diktatúra nehéz éveiben.

De nemcsak az erőszak, a kritika sem alkalmas a tudatformálásra. Aki állandóan kritizál minket, azt nem szeretjük. Gyermekkoromból emlékszem egy rokonomra, aki csak kritizálni tudott. Soha nem szerettem meg.

A kritika kényes műfaj. Eredménye lehet:

- a bezárkózás,
- az elutasítás,
- az emberi kapcsolatok megszakítása –
- de lehet az elgondolkodtatás eszköze is.

A kíméletlen, vad kritika, ami felsőbbrendű gondolkodásmódból ered, biztosan nem formálja a megkritizált tudatát. A kritikával ellenséget lehet szerezni, de barátot nem.

Amikor kíméletlenül kritizáltuk a kommunista hatóságokkal kollaboráló (együttműködő) egyházi vezetőket – ami nagy részben jogos volt! –, kibékíthetetlen szakadék támadt a kisközösségek és a hagyományos egyház között. Két és fél évtized múlt el a kommunizmus bukása óta, de ez a szakadék ma is létezik.

Ne mondjunk kritikát? Nem erről van szó. A kritika fontos, de finom határa van, amelyet meghaladva már nem szolgálja az emberi kapcsolatok létrejöttét.

Építő kritikát azok tudnak mondani, akikben van bölcs szeretet, szelidség és megfontoltság.

Egyik állomáshelyemen sírva jött be hozzám az egyik közösségi tag. Elmondta, hogy munkahelyén nagyon ideges, feszült volt, káromkodott, csapkodott. Egy idős bácsi csak ennyit mondott neki: „Kisasszony, magának nincsen szép lelke.” Ez a szelíd, de igaz kritika változásra készítette őt.

Jézus sokszor mondott kemény kritikát azokra, akik megmerevedtek szokásaikban, vallási téziseikben. A farizeusok, írástudók taníthatatlanok, változtatha-

tatlanok voltak, mert fundamentalista módon ragaszkodtak szokásaikhoz, megtanult, örökölt hitelveikhez.

Tanítványaival szemben egészen más módszert alkalmazott Jézus. Nemcsak tanítóként, hanem barátként is viselkedett velük, így át tudta adni azt a tudást, amit a mennyei Atyától kapott. Néha őket is korholta, de őszinte barátsággal, bölcsességgel. Így a tanítványokban a tudás növekedett, nem a szembenállás.

Amikor megismerkedtünk a Bokor bázisközösséggel, Gyurka bácsi állandóan biztatott, bátorított, lelkesített minket. Amiben nem értett egyet velünk, azt nem kritikaként mondta el, hanem érvelt, meggyőzött, a barátság, a szeretet erejével.

A teológián, kispapként az előjáróktól gyakran kaptunk kritikát, aminek nagy része minősítés volt, és nem baráti, segítő gondolat. Velük kapcsolatban meg is maradt is tanár-diák viszony, a közösségekben pedig barátsággá érlelődtek a jézusi tanításról folytatott viták.

A közösségekben tanultuk: a bűnöst nemcsak megfeddeni kell, hanem el kell vezetni a bűnbánatra is. Mások tudatát, felfogását pedig csak a barátság, szeretet erejével lehet megváltoztatni.

A barát érti, értékeli a kritikát. A módszer megválasztása rajtunk áll. Ha meg akarjuk változtatni mások tudatát, ahhoz a kritika önmagában elégtelen. Kell hozzá a barátság, a segítő szeretet, a másik tisztelete is.